

»PALČAVA ŠIŠA« – POLDRUGO STOLETJE DRUŽINE ČOP IZ OBMEJNE VASI PLEŠČE

Letošnja rajža ob posvetovanju o Etnološki dediščini in kulturni podobi Slovencev na Hrvaškem nas je vodila po obmejnih krajih hrvaške občine Čabar, večinoma po območju, ki ga je obsegala nekdanja najstarejša župnija v Gorskem Kotarju – župnija Gerovo. Ena od postaj na tej poti je bila tudi hiša družine Čop, po domače imenovana »Palčava šiša« iz Plešč. Obiskano področje severozahodnega dela Gorskega Kotarja, v katerem še vedno živi legenda o Petru Klepcu, ki je s svojo nadnaravno močjo preganjal Turke iz doline in pomagal pomoči potrebnim, so fevdalni posestniki poselili večinoma s prebivalstvom iz slovenskih dežel, ki so se sčasoma pohrvatili. O njihovem poreklu pa še vedno pričajo ohranjeni primiki, običaji in narečje, ki ga je hrvaški jezikoslovec Nikola Majnarič pred desetletji opredelil kot slovensko narečje.

Po teh gozdnatih krajih je že od davnine vodila pomembna trgovska pot, ki je povezovala notranjost Kranjske preko Loške doline s Kvarnerjem. Od te poti se je za Sveto goro, na kateri stoji po južni Sloveniji, hrvaškem Primorju in Gorskem Kotarju poznana romarska cerkev Karmelske matere božje, odcepila nekdanja karavanska pot proti dolini Kolpe in Osilnici, in ki se je nadaljevala do Broda na Kolpi in naprej proti Kočevju, Beli Krajini ter centralni Hrvaški. Kljub razvoju železarne v Čabru, ki jo je sredi sedemnajstega stoletja ustanovil hrvaški plemič Peter Zrinjski in s tem povzročene potrebe po kmečkem in delavskem zaledju, je bila okolica Čabranke na hrvaški strani vse do druge polovice 18. stoletja, predvsem zaradi hudourniškega značaja Čabranke, poseljena v glavnem po bregovih in le redko v sami dolini.

Po gospodarskem zastoju in katastrofalni poplavi, ki je prizadela železarske obrate v začetku osemnajstega stoletja, ko je bila po ohranjenih poročilih tudi vsa ostala dolina eno samo blato, je novi lastnik začel po nekaj desetletjih intenzivno delati na regulaciji rečice in urejanju novih poti. Tako je bil v drugi polovici osemnajstega stoletja postavljen lesen most čez Kolpo v Gašparcih, ki je omogočil cestno povezavo ob Kolpi po hrvaški in nato slovenski strani do Osilnice in naprej zopet na Hrvaško stran do vasi Plešče. Tu se je nadaljevala težje prevozna pot naprej do Čabra. Prav ta pa je povzročila potrebo po razvoju vasi Plešče, kjer se je lahko naselilo

Središče Plešč s Palčevo hišo. Foto: Marko Smole

več trgovcev, ki so prekupčevali z blagom, namenjenim za oskrbo Čabra, za oskrbo zaledja, pa tudi naprej proti Kranjski. Regulacija Čabranke, ki je sledila, je omogočila izrabo večjih obdelovalnih površin in razvoj nekaterih večjih kmetij tudi v tem delu doline. Pomembno vlogo pri razvoju vasi Plešče je imelo predvsem v devetnajstem stoletju izredno veliko število prebivalcev v zaledju. Še dandanes okoličani prebivalce doline imenujejo »brežani«, saj so prej poseljevali večinoma le bregove doline. Nekdanji prebivalci vasi Plešče so bili večinoma trgovci, gostilničarji, obrtniki ali veliki kmetje, manj je bilo majhnih kmetov in bajtarjev. Zlato obdobje je vas doživljala po propadu železarskega obrata v Čabru, vsaj po stavbni dediščini sodeč nekje v drugih dveh tretjinah devetnajstega stoletja. Potem je kraj po prvi, posebno pa po drugi svetovni vojni zaradi intenzivnega odseljavanja ljudi delil usodo nazadovanja skupaj z drugimi območji Gorskega Kotarja. Danes je večinoma poseljen le še dolinski del.

Hiša družine Čop, velika stara kamnita zgradba, po domače imenovana »Palčava šiša«, stoji v centru vasi, nasproti župnijske cerkve sv. Trojice. Leta 1856 jo je zgradil posestnik, trgovec in gostilničar Ivan Čop z ženo Lenko, rojeno Kvaternik, o čemer pričajo trije lepo izdelani kamniti portali, na

katerih je poleg datacije gradnje in njihovih imen vklesan še Jezusov monogram. Priimek Čop je bil v dolini prvič omenjen v osemnajstem stoletju, v sosednji vasi Gerovo, na drugi strani Svete gore, pa je zabeležen že sredi šestnajstega stoletja; prav tako se od srede sedemnajstega stoletja omenja tudi v Čabru.

Po pripovedovanju so Čopovi prišli s svojimi otroki, skupaj so jih imeli šest, leta 1856 iz slovenskega Babnega polja, vasi ob starodavni trgovski poti, ki je vodila iz notranjosti Kranjske proti Kvarnerju. Babno polje leži na robu kraškega polja, na meji med avstrijskim in ogrskim delom, kjer je ob suhih poletjih primanjkovalo vode. Prav v tem letu je v njegovi okolici razsajala najhujša epidemija kolere, zaradi katere je v nekaj mesecih umrla skoraj polovica prebivalcev.

Ob prihodu v Plešče, gručasto naselje na terasastem nasutju Pleškega potoka, ob mejni rečici Čabranki, kjer je čiste vode na pretek, so od sorodnika kupili staro leseno Palčavo hišo s hišno številko 6, stoječo stran od ceste, in takoj pred njo, nasproti cerkvenega vhoda začeli graditi novo hišo, s hišno številko 7. Po njeni izgradnji so staro hišo porušili, tako da so od nje ostali le sledovi zidov, ki jih še danes lahko najdemo v kamnitem tlaku dvorišča. Od starega Palčavega gospodarstva je ostal še del zidu gospodarske zgradbe, ki je vzidan v steno sosednjega skednja in je eden izmed najstarejših ohranjenih stavbnih ostankov v vasi. O točnem začetku gradnje »Palčave šiše« še vedno priča tudi ohranjeno gradbeno dovoljenje.

Palčava hiša je zgrajena iz velikih obdelanih kamnov, nabranih v okolici, s kamnitimi portali in okviri oken, z globokimi kletmi in s križno obokanim pritličjem. Poleg tradicionalne tridelne delitve prostora na teh dveh etažah, ki je značilna za starejše hiše Gorskega Kotarja, in vrhkletne zasnove, ima v nadstropju dodano gosposko etažo. Hiša je v začetku imela črno kuhinjo s shrambo, tako v pritličju, kjer sta bili poleg »hiše« še gostilna in trgovina, kot v nadstropju, na katerem so bile spalnice za družinske člane, že od začetka pa tudi salon – meščanska dnevna in reprezentančna soba gospode, ki ga do takrat ni bilo niti v eni hiši v okolici, in ločeno gospodarjevo pisarno – kancelijo. Ena od spalnic za domače je bila še na podstrešju, poleg nje pa tudi dve manjši sobici, »štiblca«. Hiša je imela prva in edina zidana stranišča v vasi; v obeh nadstropjih so ohranjena v originalu.

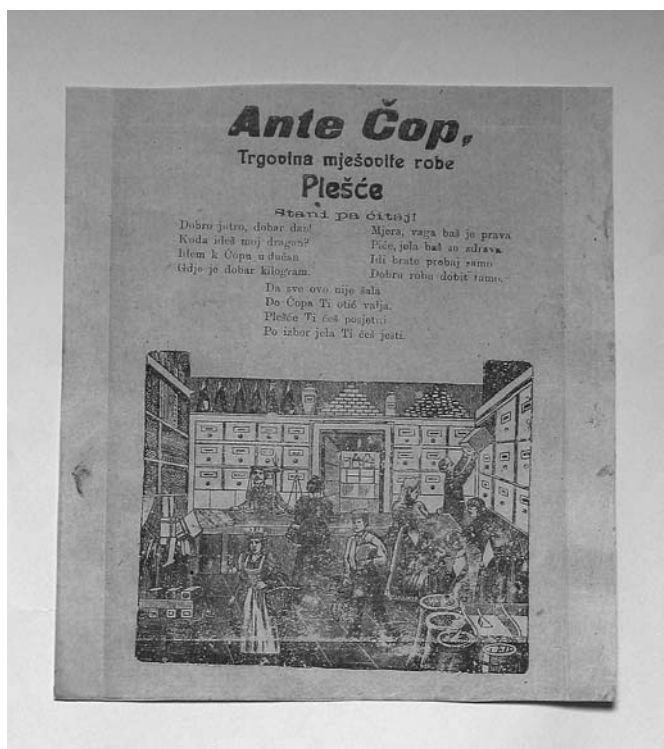
Palčava hiša je bila zgrajena pred velikimi revolucijami v vsakdanjem življenju naših prednikov in preden so ti začeli pri gradnji na široko uporabljati nove tehnične dosežke, kar je sledilo v drugi polovici 19. stoletja. Kot vse večje zgradbe v okolici so jo gradili italijanski mojstri, ki so med izgradnjo južne železnice s svojimi ekipami potovali po večjih gradbiščih v tem delu dežele. Tloris, vsa druga temeljna arhitekturna razdelitev in elementi so izdelani v klasicističnih razmerjih, ki izhajajo iz zlatega reza. Zgrajena je še na klasičen način, iz lepo obdelanih in skrbno izbranih kamnov, po pripovedovanjih so kamenje iz okolice vozili dve celi leti kar z dvema paroma volov. Najtežji kamen, odkrit pri obnovi v severnem zidu hiše, ima po oceni celo več kot 450 kilogramov, za njegovo dvigovanje je bilo potrebnih vsaj dvanajst močnih delavcev.

Oprema hiše na podstrehi. Foto: Marko Smole

Po pripovedovanju so delavci nekoč pri gradnji slišali od sosedov, da Palčavi tako ali tako ne bodo imeli dovolj denarja za plačilo njihovega dela na tako veliki zgradbi, zato so prenehali z delom. Pa je prišel Ivan Čop, ki se je z njimi dogovoril, da jim bo z zlatom vsako nedeljo plačeval vnaprej, oni pa morajo poskrbeti za to, da bodo zgradili zgradbo najboljše kar znajo.

Sredi druge polovice 19. stoletja je v življenju naših prednikov prišlo do velikih sprememb. Za razsvetljava so začeli uporabljati petrolej, naprednejši za kuhanje štedilnike, zaradi izgradnje železnic je zacvetela trgovina. Trgovsko blago je postalo mnogo dostopnejše, ljudje so za zaslužkom začeli potovati po svetu in prinašati v rodni kraj nove ideje in pripovedi o življenju v daljnih krajih, preko katalogov je bilo

Reklamna vrečka z notranjostjo trgovine. Foto: Marko Smole

Trgovina iz devetnajstega stoletja. Foto: Marko Smole

premožnejšim mogoče naročati tisto, o čemer so prejšnje generacije v oddaljenejših krajih lahko samo sanjale. Po trgovskih poslih se je iz Plešč odhajalo na potovanja v Kočevje, Reko, Rakek, Postojno, Ljubljano, Zagreb pa tudi dlje do Gradca in Dunaja.

Zaradi teh razlogov je prišlo okoli leta 1880 tudi do prve preureditve stanovanjske zgradbe, ki jo je tedaj vodil že Anton Čop, načelnik občine Plešče in nato dolgoletni poslanec Čabranskega okraja v županijski skupščini, Ivanov naslednik. Opuščeni sta bili obe črni kuhinji, tista v pritličju se je z novim zidanim štedilnikom preselila v »hišo«, na njen račun pa je bila dvakrat povečana trgovina, ki je bila v celoti preobokana, da bi bilo v njej več prostora za trgovsko blago. V gosposkem nadstropju je hiša dobila novo, večjo »kanclijo« z zamreženimi okni, na novo pa so preuredili tudi salon. Zidovi in stropi reprezentančnih sob so bili dekorativno poslikani, dekoracije so sledile modi takratnih bogatih meščanskih interierjev. Trgovina in posel sta cvetela, Čopovi so kupovali posest, obokali pritlične prostore v skednju, kupili sosednjo hišo, v kateri so v pritličju namestili občinsko pisarno, in še drugo gospodarsko poslopje ter odprli mesarijo, v kateri so zaposlili mesarja. Stare tete so se z veseljem spominjale zadnjega, ki je delal pred prvo svetovno vojno: bil je grbast in je z drugimi posli spal v hiši v pritličju, v veliki mentrgi (mizi za gnetenje krušnega testa) in tako glasno smrčal, da so ga otroci hodili poslušat.

Konec devetdesetih let je Antonu ob tretjem mrtvorojenem otroku umrla prva žena Fani, po pripovedovanju vaščanov živahna Kraševka in obenem gosposka hči trgovca in peka iz Postojne. V zadnjih vzdihljajih pred smrtjo so jo ob porodu tretjega mrtvorojenega otroka v obupu nosili okoli cerkve, a ji ni bilo več pomoči.

Do druge večje preureditve hiše je prišlo nekaj let po drugi Antonovi ženitvi, ob začetku izgradnje nove dolinske ceste med Plešci in Čabrom leta 1894, ki je po dolgih stoletjih dokončno omogočala varnejšo in hitrejšo povezavo mesteca Čabra proti Kolpski dolini, proti Delnicam in Kočevju. Takrat so dogradili novo krilo zgradbe z veliko kletjo, s kuhinjo in z novim salonom v nadstropju; tega salona sedaj ni več. Gostilna so razširili na dva prostora. V novo zgrajenem delu je bila izdelana prva betonska plošča z jeklenimi nosilci v Pleščih. Izdelali so jo mojstri, ki so takrat delali cestne objekte. Življenje je postalo še udobnejše, hiša ni imela le novega salona, temveč so od njega ločili tudi jedilnico. Pri preurejanjih je zanimivo to, da je novo pohištvo v hišo večinoma prihajalo z nevestinimi balami ob ženitvah, le nekaj so ga še dokupili. Staro kakovostno pohištvo in opremo so uporabljali tudi po spremembi prostorov in selitvah. Za razliko od mestnih hiš je bila v vsaki od reprezentančnih sob tudi postelja, namenjena domačim ali gostom. Peč iz litega železa iz Dvorske livarne z motivom Diane – za salon je bil kupljena že leta 1856 – je bila v vseh letih postavljena celo na petih različnih mestih v hiši.

Pri hiši so imeli poleg gospodarskih vozov, sank in zapravljivčka ter štirih konjev še kočijo z usnjeno streho, lažji koleselj in sanke s streho za prevoz potnikov. Anton Čop je imel belega konja, s katerim ga je enkrat tedensko hlapec vozil v mestece Čabar na večerjo k velikemu županu. Z drugo ženo Julijo, rojeno v bogati trgovski družini v Kočevju in šolano na dekliški šoli na Dunaju, sta preživela medene tedne v Benetkah in hodila na gosposke zabave v Čabar. Dobila sta tudi naslednike, njunih sedem otrok se je šolalo v meščanskih šolah v Čabru in Kočevju, na klasični gimnaziji v Senju in učilišču v Zagrebu, na trgovski šoli v Zagrebu in Gradcu. Umrla sta dva otroka, mlajši sin je umrl v prvih letih življenja, drugo hčerko pa je pobrala sušica med šolanjem v Kočevju.

Po prvi svetovni vojni so sledile gospodarske krize, posestvo in gospodarstvo je po končanem šolanju prevzel sin Zvonimir. Šlo je najprej navzgor in po svetovni krizi v dvajsetih letih zopet navzdol, takrat so opustili mesarijo, pa spet navzgor. Leta 1934 je zaradi nesreče zgorel skedenj, vendar se požar kljub bližini drugih poslopij ni razširil, saj so prav tisto leto vaški gasilci kupili novo, zmogljivejšo ročno brizgalno. Obnovili so ostrežje in sadovnjak zasadili z jabolki in s hruškami. Že prej, posebno pa v tridesetih letih 20. stoletja, so mnogo vlagali v turistični razvoj, za bivanje so opremili tudi sosednjo hišo, kjer je do takrat živel občinski pisar. Na letovanje so prihajale bogate družine zdravnikov, advokatov in profesorjev iz Zagreba in Beograda, kjer so hišo oglaševali v dnevnikih, časopisih; prihajali so celo gledališki igralci. Radi so se sprehajali, planinarili, hodili na lov in ribolov, se kopali v Čabranki in Kolpi. Moški so v salonu debatirali z gospo-

darjem. Cenili so tudi njihovo dobro kuhinjo, saj so za vsak obrok pripravljali nova jedila, po vsakem obroku pa so bile na mizi tudi sveže sladice. Veliko so balinali, kartali in plesali, v gostilni je bil vedno kak inštrument, v njej so se vsak večer zbirali premožnejši kmetje, učitelj, župnik ipd. Palčava hiša je v začetku tridesetih po okolici zaslovela po organizaciji plesov, tja so prihajali godci in plesalci iz bližnje in daljne okolice. Plese so v gostilni prirejali vse do srede petdesetih let, ko so jo zaprli. V hiši je še vedno ohranjen prospekt klimatskih letovišč Kraljevine Jugoslavije, kjer je mogoče prebrati informacije o Pleščih takoj poleg tistih o Plitvičkih jezerih.

Zvonimir Čop, Antonov sin, prav tako načelnik občine, iniciator ustanovitve gasilskega društva, načitan človek in na daleč poznan kot izredno dober govornik, je načrtoval novo preureditev zgradbe. Treba bi bilo razširiti gostilniški del, zaradi načrtov s turizmom zgraditi nova moderna stranišča in kopalnico, vendar mu je leta 1938 tragična prometna nesreča preprečila njihovo uresničitev. Na povratku s trgovske poti, kjer je nakupil blago za gostilno in trgovino, se je le sedem kilometrov pred domačo vasjo pod polno naloženim tovornjakom porušil lesen most in pod seboj pokopal njega in njegovega prijatelja, trgovca z Rakeka.

Na posestvu je ostala sama vdova Berta, med vaščani do smrti onikana »Palčava gaspa«, z dvema majhnima deklicama. Čeprav so sledile gospodarske krize, svetovna vojna, nacionalizacije, zadruga ter druge povojne tegobe, je z izjemno energijo obdržala tako gospodarstvo kot hišo.

Med drugo svetovno vojno, čeprav je bila v sosednji hiši (prav tako v Čopovi lasti) italijanska kasarna, v sami hiši pa je prebival italijanski vojaški zdravnik s pomočnikom, je vdova Berta ves čas sodelovala z narodnoosvobodilnim gibanjem. S Palčavo kočijo so na obvezovanje v sosednjo vas Osilnico na slovenski strani mimo vojaške kontrole vozili celo ranjene partizane. Po prvih italijanskih ofenzivah, ko so Italijani požigali vasi in zaselke po obronkih doline ter ljudi množično deportirali, so se v Palčavo hišo preselili prijatelji iz okolice s svojimi družinami in v njej ostajali več mesecev. Vsak trenutek so čakali na pregnanstvo ali požig vasi, na srečo se to ni zgodilo. Italijansko kolono, s katero bi morali biti še zadnji vaščani v dolini odgnani v taborišče, so napadli partizani in kmalu nato je Italija kapitulirala. Prišli so Nemci in s seboj odnesli vse, kar je vrednega še ostalo v hiši: srebrnino, okrasne predmete, gramofon, harmoniko ipd. Po kapitulaciji Italije in vrnitvi deportirancev iz okoliških vasi je bilo v hiši nekaj časa tudi preko trideset brezdomcev. Ob odhodih na za silo zakrpane ostanke požganih domov so za pomoč dobivali staro pohištvo, ki ga v hiši niso več potrebovali, obleke in vsakršno staro blago. Stara mama Berta je vedno rada pomagala ljudem, zaradi njenih poznanstev se je mnogo revnih otrok iz teh krajev po vojni lahko šolalo, s svojimi znanci se je trudila, da so v vasi odprli prvi industrijski obrat. Proti koncu vojne so zaprli Palčavo trgovino, v petdesetih letih pa po nekaj več kot sto letih delovanja še gostilno. Za nizko ceno so bile »odkupljene« najboljšje njive, nacionalizirana in pozneje vrnjena je bila tudi druga hiša. Kljub vsem tem

tegobam je stara mama Berta za vse vaščane do konca svojih dni – umrla je v devetinosemdesetem letu – ostala še zadnja onikana »Palčava gaspa«.

Minili so tudi ti časi, hčerki sta šli študirat in se odselili, ena v Ljubljano, druga je srečo našla celo v Kanadi, družina se je razširila, za hišo pa so se nasledniki pričeli zanimati na drug način. Pred petnajstimi leti so pri obnovi naredili prvi večji korak. Še ko je živela stara mama, so porušili del, dograjen pred sto leti. S tem posegom je zunanost hiše dobila kar v največji meri prvotno obliko izpred poldruega stoletja. Večji del fasade je kljub obnovi še vedno originalen, gre za zalikan apneni omet izpred stopetdeset let, obnovljene so bile secesijske profilacije okoli oken in bidermajerska rozeta nad glavnim vhodom. Obnovljena je bila tudi fasada gospodarskega poslopja. Pred petimi leti je zgorel sosednji skedenj, ki je stal med Palčavo hišo in skednjem, le nekaj metrov stran od hiše. V požaru hiša zaradi požrtvovalnega truda hrvaških in slovenskih gasilcev iz domače in sosednjih vasi ni bila huje poškodovana, zgorel je le del strehe na skednju, ki pa je bil kmalu spet obnovljen.

Vse od prve obnove je družina počasi urejala notranjost in predmete, ki so ostali v hiši ali so bili dodatno zbrani na vseh mogočih mestih v vasi in njeni okolici. Že takrat so zaradi vrednosti zgradbe razmišljali o predlogu za razglasitev zgradbe za kulturni spomenik, predlog je bil celo poslan na nekdanji Regionalni zavod za zaščito spomenikov kulture na Reki. Administrativni mlini so zaradi vojne na Hrvaškem in reorganizacije spomeniške službe mleli tako počasi, da je bilo šele pred dvema letoma ob obisku kustosov iz zagrebškega Etnografskega muzeja in odgovornih z Uprave za zaščito kulturne dediščine tako daleč, da za razglasitev ni bila predlagana le zgradba, temveč celota s skednjem, z dvoriščem in zbirko predmetov. V hiši so ohranjeni in se še vedno obnavljajo številni ostanki notranje stenske in stropne dekoracije, drugo pa je večinoma originalno stavbno in sobno pohištvo, peči, bogata knjižnica in obširna zbirka dokumentov. V letošnjem letu so končali rekonstrukcijo trgovine s kompletno originalno opremo iz srede in druge polovice 19. stoletja. Po informacijah, ki jih je bilo mogoče zbrati, gre za eno najstarejših kompletno ohranjenih trgovin v tem delu Evrope in situ. Pripravili so predstavitev gostinskega dela in stavbne zgodovine, v naslednjem letu pa načrtujejo še rekonstrukcijo salona z originalnim pohištvom in z obnovljenimi dekoracijami zidov in stropa iz osemdesetih let devetnajstega stoletja.

Obnova je prerasla v širok družinski projekt, pri katerem sedaj sodelujejo že tri generacije. Zanimivo je tudi to, da večino dejavnosti, od raziskav do končnih del, izvajajo popolnoma sami. Šele pri težjih delih jim pomagajo mojstri iz vasi. Tako se je konjiček sedanjega naslednika, predstavnika pete generacije rodbine Čop iz Plešč, z načrtnim študijem literature, obiski podobnih muzejev po Evropi in Ameriki ter z razgovori s strokovnjaki z različnih področij, z leti razvil v resno dejavnost.

Notranjost hiše družina še vedno skrbno ureja, vendar zdaj že z resnim namenom, da jo leta 2006 odpre za javnost. Z

vsem materialom, ki ga bo razstavila, lepimi interierji iz druge polovice 19. stoletja ter s predstavitvijo tudi nepredmetne dediščine teh krajev, z glasbo in narečnim pripovedovanjem bo vsaj po našem mnenju to vreden in za te kraje izreden prispevek in hkrati povod za ponovno turistično oživitev območja. Hiša je s svojo zgodovino in z zbirkami obenem eden od redkih pomnikov medsebojnega sodelovanja in prepletanja kultur vseh treh etničnih skupin tega območja: Hrvatov, Slovencev in kočevskih Nemcev.

Podobni projekti težko zaživijo le z delom v zasebni organizaciji, zato se udeleženci ves čas trudijo, da bi interes za ureditev hiše, njeno predstavitev in vključitev v kulturni in turistični razvoj območja pokazala tudi lokalna skupnost na obeh straneh meje, pa tudi širša skupnost Gorskega Kotarja, Primorsko-goranske županije, Hrvaške in Slovenije.

Tako je bilo o hiši in projektu v zadnjem letu objavljenih že kar nekaj člankov v hrvaškem in slovenskem tisku, lastniki so sodelovali v nekaj radijskih oddajah, na televiziji, posnet je bil tudi samostojen prispevek za HTV. Hišo so obiskali člani Hrvaškega etnološkega društva, evropskega združenja ECOV-AST za razvoj podeželja in malih mest, KEC – mednarodnega projekta za zaščito Krasa, ob letošnjem posvetu na Hrvaškem in ekskurziji pa tudi Slovensko etnološko društvo z mnogimi strokovnjaki, ne samo etnologi. Hišo in zbirke so si ogledali župani in člani občinskih svetov, predstavniki turističnih društev iz okolice in še bi lahko naštevati. Nasledniki družine

Čop so dobili podporo za prijavo na različne razpise in se trudijo za sodelovanje hrvaških in slovenskih strokovnjakov na projektih, povezanih s tem območjem. Nenazadnje se v zgornjekolpški in čabranski dolini odpira že pred leti načrtovana skupna turistična cona Republike Hrvaške in Slovenije, kar bo območju, kljub zaradi obmejnega režima zadnjih let izredno neprijazni prekinitvi stoletja prehodnih poti po dolini med obema državama in narodom, omogočilo vsaj malo večjo možnost turističnega razvoja.

Žal pa bo prebivalstvo na tem delu Gorskega kotarja ostalo ločeno od slovenskih sosedov, enako kot slovensko od hrvaškega, vse do normalizacije prehoda meje v dolini pri Zamostu in ponovnega odprtja nekdanje glavne ceste po dolini. Prehod ima po sedmih stoletjih in več, odkar so tu potekale trgovske poti med posameznimi pokrajinami obeh držav, le status maloobmejnega prehoda, kar poleg gospodarskega razvoja močno omejuje tudi prehod ljudi, željnih ogleda tega po naravi čudovitega dela njihove domovine. Most na nekdanji glavni cesti skozi dolino, pri Gašparcih, pa je po stoletjih prehodni le za maloobmejni osebni promet.

Kljub preprekam zberite voljo in pridite na obisk v »Palčavo šišo« in njeno okolico. Dobrodošli boste in ne bo vam žal, saj boste obiskali izredno lep in tudi etnološko zanimiv košček Hrvaške in Slovenije.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 19. 12. 2005

